

HANDREIKING ONTWIKKELINGSPERSPECTIEFPLAN (OPP) **in het voortgezet (speciaal) onderwijs**

Naar handelingsgericht werken

**Voor docenten,
ondersteuningsfunctionarissen
en schoolleiders in het voortgezet (speciaal) onderwijs**

**In opdracht van het Steunpunt Passend Onderwijs VO:
Alexander van der Weide
Willeke Doornbos**

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	3
2. FACTSHEET OPP	4
3. ROUTEKAART OPP	6
STAP A: AANMELDING	7
STAP B: WARME OVERDRACHT	7
STAP C: OPSTELLEN OPP	10
STAP D: EVALUATIE EN BIJSTELLEN	17
STAP E: WARME OVERDRACHT	18

Deze handreiking is tot stand gekomen met dank aan:

- Marjan Zandbergen (OCW)
- Jurrien Robbe
- Wijnand Gijzen (Wijnand Gijzen onderwijsadvies)
- Siemon van der Wal
- Piet van der Pol (inspectie)
- Gea Spaans
- Albert Boelen (LESCO)
- Harriet Smit (SWV sterk VO)
- Marijke Beumer (Platform Praktijkonderwijs)

1. Inleiding

Elke leerling heeft recht op onderwijs dat zo goed mogelijk voorbereidt op een (vervolg)opleiding en een passende plek in de samenleving. Passend onderwijs beoogt dat zo veel mogelijk leerlingen dit perspectief binnen het regulier onderwijs kunnen realiseren. Het speciaal onderwijs verdwijnt niet. Leerlingen die specialistische extra ondersteuning nodig hebben, kunnen nog steeds naar het speciaal onderwijs.

Passend onderwijs kijkt vooral naar de mogelijkheden van leerlingen en wat er nodig is om het onderwijs te geven dat daarbij past. Dat kan met extra ondersteuning in de klas in het reguliere onderwijs, door het inrichten van nieuwe (tussen)voorzieningen, maar ook in het voortgezet speciaal onderwijs. Onderwijs op maat is nodig om elke leerling tot zijn recht te laten komen. Passend onderwijs biedt deze ruimte, ook in financiële zin. Want neemt een school meer leerlingen op die extra ondersteuning nodig hebben, dan ontvangt de school daarvoor ook meer geld van het samenwerkingsverband. Daarom vervallen de landelijke indicatiecriteria voor het voortgezet speciaal onderwijs of een rugzak. In plaats daarvan gaan scholen in het samenwerkingsverband bepalen wanneer een leerling kan worden toegelaten tot het voortgezet speciaal onderwijs.

Scholen bieden elke leerling perspectief op zijn of haar ontwikkeling vanuit hoge verwachtingen. Een belangrijke factor voor het realiseren van deze verwachtingen is de overtuiging in de ontwikkelbaarheid van kwaliteiten en vaardigheden van zowel de leerling als de docent. Iedere dag worden in de klas en school stappen gezet in het realiseren van het uitstroomperspectief van een leerling. Aansluiten bij wat goed gaat om van daaruit gezamenlijk de volgende stap te zetten versterkt het vertrouwen in het realiseren van een passend perspectief.

Passend onderwijs vraagt soms meer van docenten dan wat de school heeft omschreven in de basisondersteuning. Werken met het OPP betekent aansluiten bij de mogelijkheden van de leerling, in relatie tot het gestelde uitstroomperspectief. Dit kan gaan om ander gedrag, (extra) handelen en een andere kijkwijze in de ondersteuningsstructuur van de school en de docent in de klas.

De wetgeving passend onderwijs stelt dat scholen het perspectief (de uitstroom) voor een aantal leerlingen individueel moet vastleggen. Het gaat hierbij om:

- *Leerlingen* die met behulp van extra ondersteuningsmiddelen van het samenwerkingsverband hun perspectief (uitstroom) realiseren.
- *Maatwerk*, toegesneden op de vraag:
 - Wat heeft deze leerling/klas nodig?
 - Wat hebben de docenten nodig?
 - Wat heeft de school nodig?
 - Welke ondersteuning hebben de ouders nodig?

Deze handreiking Ontwikkelingsperspectief richt zich op docenten, zorgfunctionarissen en schoolleiders in het voortgezet (speciaal) onderwijs. Doel van de handreiking is ondersteunen bij het vaststellen van het perspectief, middels het OPP.

De handreiking bestaat uit twee delen:

- Deel 1 is de feitelijke handreiking
- Deel 2 biedt achtergrondinformatie

2. Factsheet OPP

Voor welke leerlingen moeten scholen een OPP opstellen?

Voor de volgende leerlingen moeten scholen verplicht een OPP opstellen:

- leerlingen die extra ondersteuning krijgen in het voortgezet onderwijs
- leerlingen in het praktijkonderwijs
- leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs

Reguliere VO scholen hoeven geen OPP op te stellen voor leerlingen die ondersteuning krijgen die in het reguliere (basis)ondersteuningsaanbod zit bijvoorbeeld begeleiding bij dyslexie of kortdurende remedial teaching.

Wanneer moeten leerlingen een OPP hebben?

- Voor elke leerling in het *regulier voortgezet onderwijs* die extra ondersteuning nodig heeft, stelt het bevoegd gezag met ingang van 1 augustus 2014 een OPP op.
- Scholen moeten vanaf 1 augustus 2013 een OPP vaststellen voor elke leerling in het *voortgezet speciaal onderwijs*. Voor nieuwe leerlingen moeten ze dit binnen 6 weken na inschrijving doen. Voor zittende leerlingen moet dit voor 1 augustus 2013.
- Voor elke leerling in het *praktijkonderwijs* moet het bevoegd gezag met ingang van 1 augustus 2014 een OPP vaststellen binnen 6 weken na inschrijving van de leerling.
- Voor leerlingen die tijdelijk zijn geplaatst op een andere school of instelling stelt het bevoegd gezag het OPP vast binnen 6 weken na definitieve plaatsing van de leerling.

Wat moet er in het OPP staan?

- **Regulier voortgezet onderwijs , OPDC en praktijkonderwijs:**
De te verwachten uitstroombestemming en de onderbouwing daarvan. De onderbouwing bevat in elk geval de belemmerende en bevorderende factoren die van invloed zijn op het onderwijsproces. De afwijkingen van het reguliere onderwijsprogramma en de te bieden begeleiding en ondersteuning.
- **Voortgezet speciaal onderwijs:**
De te verwachten uitstroombestemming en de onderbouwing daarvan. De onderbouwing bevat in elk geval de belemmerende en bevorderende factoren die van invloed zijn op het onderwijsproces.

Wie stelt het OPP vast en stelt het bij?

Het bevoegd gezag stelt het OPP vast, nadat over het gehele OPP op overeenstemming gericht overleg met de ouders heeft gevoerd. In het vso krijgt het bestuur hiervoor advies van de Commissie voor Begeleiding (voor cluster 3 en 4) of de Commissie voor Onderzoek (voor cluster 1 en 2). De school evalueert het OPP jaarlijks met de ouders en stelt het zo nodig bij.

Registratie en toezicht

Scholen voor regulier onderwijs moeten vanaf 1 augustus 2014 in het Basisregister Onderwijs (BRON) aangeven wanneer een leerling een OPP heeft. Hiervoor is een wetsvoorstel in voorbereiding.

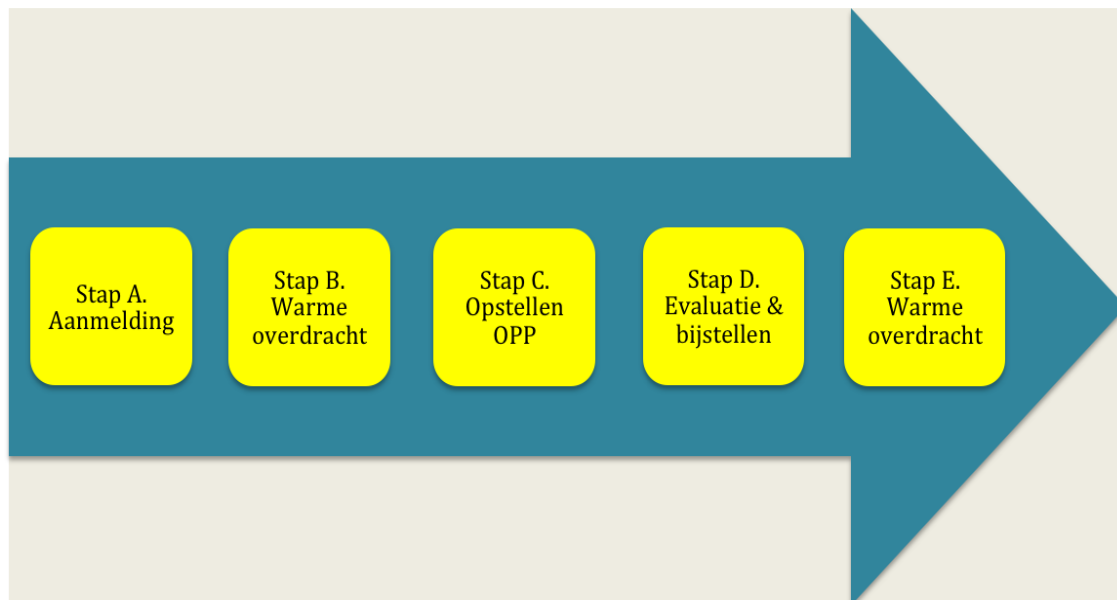
Welke deskundige uit het samenwerkingsverband moet meekijken bij het opstellen van een OPP voor individuele leerlingen?

Aan de expertise van de deskundige die meekijkt met het opstellen van het OPP worden geen eisen gesteld. Wel is er in het (voortgezet) speciaal onderwijs een commissie die het schoolbestuur advies geeft over het vast te stellen OPP van een leerling: de commissie van begeleiding.

Bron: www.passendonderwijs.nl

3. Routekaart OPP

Bij het opstellen en uitvoeren van een OPP in het voortgezet (speciaal) onderwijs gaan we uit van de volgende stappen:

Routekaart OPP

Stap A: Aanmelding

Stap A Aanmelding	<p>Voordat een leerling wordt ingeschreven informeert de school bij de toeleverende school of deze leerling zijn perspectief heeft gerealiseerd met extra ondersteuning. Het betreft leerlingen die:</p> <ul style="list-style-type: none">• extra ondersteuning ontvangen met middelen van het SWV en daarmee al een OPP hadden.• hun perspectief hebben gerealiseerd middels een intensivering van de basisondersteuning.
------------------------------	--

Bij de overstap naar het voortgezet (speciaal)onderwijs maakt de ontvangende school een inschatting of de school de benodigde ondersteuning kan bieden op basis van:

- de aangeleverde informatie uit van de toeleverende school (OWR)
- informatie van ouders (aanmeldingsformulier)
- de ervaring en kennis van de ontvangende school

Als de leerling al in het v(s)o zit vormt de informatie van het leerlingvolgsysteem van de school de belangrijkste bron.

Heeft de school onvoldoende informatie voor een goede beoordeling, dan kan de school extra informatie opvragen bij:

- Ouders;
- Psycholoog of orthopedagoog (ouders moeten hier toestemming voor geven);
- Andere instanties (ouders moet hier toestemming voor geven).

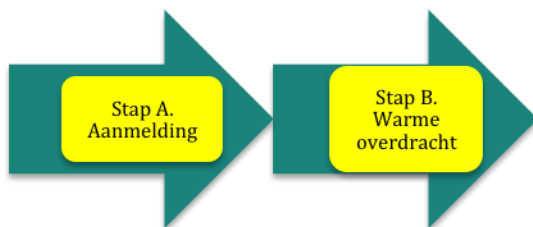
Wanneer deze aanvullende informatie niet beschikbaar is of komt, moet de school werken met informatie die er wel is. Ook als de ouders aangeven dat ze geen informatie willen leveren, moet de school het onderzoek uitvoeren met de informatie die wel beschikbaar is.

Als de school vindt dat de informatie daar aanleiding voor geeft, kan de school onderzoeken of de leerling extra ondersteuning nodig heeft. Afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte van de leerling en de mogelijkheden van de school, zet de school de extra ondersteuning in.

We onderscheiden 2 vormen van extra ondersteuning:

1. Ondersteuning die door de school kan worden geboden binnen de basisondersteuning (OPP niet wettelijke verplicht).
2. Extra ondersteuning met middelen vanuit het swv (OPP wettelijk verplicht).

Stap B: Warme overdracht

Stap B Warme overdracht	<p>Bij de overstap stelt de nieuwe school voor voortgezet (speciaal) onderwijs volgende zaken vast voor leerlingen met extra ondersteuning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het perspectief (uitstroom) waar de vorige onderwijsinstelling samen met ouders naar toewerkte op alle leer- en ontwikkelgebieden; • Het handelen dat is ingezet en effectief is gebleken (leerling, team, ouders); • De (keten)partners die zijn ingezet zijn om de bijbehorende onderwijsdoelen en in sommige gevallen aanvullend de opgroei- en opvoeddoelen te behalen.
--	---

Bij instroom naar een volgende onderwijsinstelling wordt van een leerling in beeld gebracht:

- wat het nieuwe perspectief (uitstroom) van de leerling is.
- of en indien nodig welke ondersteuningsbehoefte de leerling hierbij heeft in deze nieuwe context.

Bij het opstellen van een OPP wordt ingeschat welke ontwikkelingsmogelijkheden een leerling heeft en welke uitstroombestemming van de leerling verwacht kan worden.

Het betreft daarmee een ambitieus meerjarig perspectief. Het onderwijskundig rapport (OWR) van een leerling geeft aan welk onderwijsaanbod en welke extra ondersteuning de leerling nodig heeft om het te verwachten eindperspectief te halen.

Een voorbeeld:

Voor een leerling die het basisonderwijs heeft doorlopen met een OPP bleek de onderwijsondersteuning effectief. De leerling heeft met behulp van deze extra ondersteuning het perspectief, theoretische leerweg, op het basisonderwijs kunnen realiseren. Wat heeft deze leerling nu nodig om ook na aanmelding voor de theoretische leerweg van het voortgezet onderwijs het nieuwe perspectief, mbo niveau 3, te realiseren?

Bij de overdracht wordt vastgesteld hoe de leerling de gestelde doelen gaat halen en welke extra ondersteuning voor dit perspectief (uitstroom) nodig is. Als er sprake is van een gecombineerd traject met opgroei- en opvoedondersteuning worden ook de ketenpartners hierbij betrokken. (Dit geldt alleen voor het voortgezet onderwijs niet

voor het vso). Het meerjarige perspectief van het OPP biedt de school en ouders houvast bij het plannen van en reflecteren op de doelen bij het gestelde perspectief.

Stap C: Opstellen OPP

<p>Stap C Opstellen OPP</p>	<p>Bij instroom stelt de school voor voortgezet (speciaal) onderwijs binnen zes weken na inschrijving het uitstroomperspectief, de onderbouwing en het onderwijsprogramma vast voor leerlingen met extra ondersteuning op basis van de in Stap B. beschreven zaken. Bij een tijdelijke plaatsing op een andere school of instelling stelt de school het OPP vast binnen zes weken na definitieve plaatsing van de leerling.</p> <p>Uitstroomperspectief:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Binnen zes weken na instroom wordt een prognose vastgelegd; • Aan het einde van het tweede/begin van het derde jaar wordt het voorlopig perspectief(uitstroom) vastgelegd; • Een jaar voor uitstroom wordt het definitieve perspectief (uitstroom) vastgelegd. <p>Indien er bij het perspectief arbeidsmarkt of arbeidsmatige dagbesteding sprake is van een aanvullend onderwijsperspectief wordt dit bij de prognose vastgelegd.</p> <p>Het laten tekenen door ouders en de leerling is niet wettelijk verplicht wel wenselijk i.v.m. het op overeenstemming gericht overleg over het OPP.</p>
--	---

Het opstellen van het OPP vraagt om een integrale werkwijze waarbij de opsteller de informatie en expertise vanuit alle betrokkenen meeneemt.

Vanuit de betrokkenen staat centraal dat:

Leerlingen:

- zelf meepraten over hun wensen en verwachtingen;
- in de juiste onderwijsleersituatie successen behalen;
- een leerroute kunnen doorlopen passend bij hun capaciteiten en mogelijkheden;
- hun talenten kunnen ontwikkelen.

Ouders:

- betrokken partner zijn bij het leren en opgroeien van hun kind.

Docenten/ teams (decanen/mentor/stagebegeleiders/zorgfunctionarissen):

- handelingsgericht- en opbrengstgericht werken;
- kunnen omgaan met verschillen;
- werken in een professionele en lerende cultuur;

- in staat zijn het centrale leerlingbeeld te herkennen vanuit de praktijk en het dossier;
- LOB gesprekken voeren m.b.t. het ontwikkelen en ontdekken van realistische wensen en verwachtingen;
- Leerlingen in passende stage- en beroepsoriëntatie-situaties plaatsen waarbij arbeidsidentiteit kan worden ontwikkeld;
- talenten (h)erkennen en gebruiken in het onderwijs- en arbeidsoriëntatie proces.

Ketenpartners:

- betrokken partner zijn en indien nodig aanvullend op het onderwijs opgroei en opvoedondersteuning kunnen bieden.

Het bevoegd gezag van de school is verantwoordelijk voor het vaststellen van het meerjarige perspectief (de uitstroom) op basis van het centrale leerlingbeeld vanuit het OWR, informatie van de ouders en de warme overdracht.

De wet heeft nadrukkelijk bepaald dat over het gehele OPP 'op overeenstemming gericht overleg' (verder vermeld als OOGO) tussen de school en de ouders tot stand moet komen. Het overleg over het OPP is dus niet zomaar een gesprek. Het is echt de bedoeling dat de ouders en de school er samen uit komen.¹

¹ Zie motie Ypma (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31497-95.html>)

Stap C: Opstellen OPP

Onderbouwing uitstroomperspectief

<p>C1. Onderbouwing uitstroomperspectief</p>	<p>Samenhangende argumenten die relevant zijn voor het onderwijs en de keuze voor het perspectief (uitstroom) onderbouwen op basis van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mogelijkheden in relatie tot vereiste kennis en vaardigheden; • belemmerende en bevorderende leerlinggebonden/omgevingsfactoren die van invloed zijn op het onderwijsproces. <p>Advies is om hierbij de wensen, mogelijkheden en verwachtingen van de leerling en ouders in relatie tot de voor het perspectief vereiste kennis en vaardigheden mee te nemen.</p>
<p>☐ <i>Onderwijs</i></p>	<p>☐ Onderwijs MBO ☐ BBL ☐ BOL ☐ AKA</p> <p>niveau 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4</p> <p>☐ Onderwijs HBO</p> <p>☐ Onderwijs WO</p> <p><i>Ga naar stap C2.</i></p>
<p>☐ <i>Arbeidsmarkt</i></p>	<p>☐ Regulier ☐ Begeleid</p> <p>Aanvullend onderwijsperspectief: niveau 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐</p> <p>☐ Entreeopleiding ☐ BBL ☐ BOL ☐ AKA ☐ branche-/deelcertificaat</p> <p><i>NB: Sector in te vullen eind leerjaar 2 begin leerjaar 3:</i></p> <p>☐ Economie/handel ☐ Zorg/Welzijn ☐ Techniek ☐ Voedsel en leefomgeving/horeca</p> <p><i>Richting:</i></p> <p>☐ Detailhandel ☐ Vervoer ☐ Recreatie ☐ Zorg</p> <p>☐ Horeca ☐ Schoonmaak ☐ Groen ☐ Groothandel/magazijn/</p> <p>logistiek</p> <p>☐ Bouw/techniek ☐ Uiterlijke verzorging ☐ Anders:</p> <p><i>Ga naar stap C2.</i></p>
<p>☐ <i>(Arbeidsmatige) dagbesteding</i></p>	<p>Aanvullend onderwijsperspectief niveau 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐</p> <p>☐ Entreeopleiding ☐ BBL ☐ BOL ☐ AKA</p> <p>Advies is om certificaten met een civiel effect op te nemen in het OPP.</p> <p>☐ branche-/deelcertificaat</p> <p><i>Ga naar stap C2.</i></p>
<p>☐ <i>Overig:</i></p>	<p>Soms kan er sprake zijn van een situatie waarbij de school niet in staat is om het perspectief vast te leggen. De school onderbouwt en beschrijft dan het handelen dat wordt ingezet om alsnog het</p>

perspectief van de leerling vast te stellen.

Ga naar stap C2.

Stap C: Opstellen OPP

Koppeling onderwijsprogramma

<p>C 2. Koppeling onderwijsprogramma</p>	<p>De school beschrijft vervolgens voor leerlingen in het vso, praktijkonderwijs en in een OPDC de koppeling naar het onderwijsprogramma.</p>
<p>☐ <i>VSO,</i> <i>praktijkonderwijs</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • De verwijzing naar het onderwijsprogramma dat is gekoppeld aan het perspectief (uitstroom); • De afwijkingen van dit onderwijsprogramma gekoppeld aan het perspectief (uitstroom) <i>NB. Dit hoeft niet voor de wet, wel voor de onderwijsinspectie;</i> • De te bieden begeleiding en ondersteuning; • Handvatten waarmee de docent het onderwijs (groepsaanbod) kan afstemmen op de behoefte van het kind.
<p>☐ <i>VO met een</i> <i>individueel</i> <i>arrangement in de</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>school</i> • <i>tussenvoorzienin</i> <i>g</i> • <i>OPDC</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • De verwijzing naar het onderwijsprogramma dat is gekoppeld aan het perspectief (uitstroom); • De afwijkingen van dit onderwijsprogramma gekoppeld aan het perspectief (uitstroom); • De te bieden begeleiding en ondersteuning; • Handvatten waarmee de docent het onderwijs (groepsaanbod) kan afstemmen op de behoefte van het kind.
<p>☐ <i>VO met een</i> <i>groepsarrangement</i> <i>in de</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>school</i> • <i>tussenvoorzienin</i> <i>g</i> 	<p>Wettelijk gezien hoeft er geen OPP te worden opgesteld voor de leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Als het onderwijsprogramma van de klas is gekoppeld aan het uitstroomperspectief; • Indien de leerling zijn perspectief kan realiseren met dit passende groepsaanbod (bijv. LWO0); • Er voor de leerling geen sprake is van afwijkingen in dit onderwijsprogramma. <p>Het advies is om voor deze leerlingen vanuit de individuele onderwijsbehoeften handvatten te beschrijven waarmee de docent het onderwijs (groepsaanbod) kan afstemmen middels convergente differentiatie.</p>

Onderbouwing uitstroomperspectief & koppeling aan het onderwijsprogramma

Het uitstroomperspectief van de leerling wordt vastgesteld op basis van de samenhangende argumenten van de belemmerende en stimulerende factoren wat betreft:

- het leren;
- de werkhouding;
- welbevinden;
- de sociaal emotionele ontwikkeling waaronder het gedrag.

Deze onderbouwing wordt gebaseerd op basis van verzamelde gegevens van:

- De leerling, op basis van een gedegen analyse van betrouwbare en valide gegevens;
- Het onderwijs, de kwaliteit en mate van onderwijsondersteuning van de ontvangende school;
- De ouders, de mate van onderwijsondersteunend gedrag.

Hierbij is er altijd sprake van wisselwerking: een leerling leert in interactie met zijn docenten, andere leerlingen en ouders. De samenhang van deze factoren is van grote invloed op het halen van het gestelde perspectief.

Bij het vaststellen en onderbouwen van het uitstroomperspectief is Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB) is voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs van belang. Leerlingen moeten al vroeg cruciale keuzes maken. In LOB activiteiten wordt structureel gewerkt aan de ontwikkeling van de 5 loopbaancompetenties:

1. Kwaliteitenreflectie: wat kan ik?
2. Motievenreflectie: wat wil ik?
3. Werkexploratie: welke werkplek past bij mij?
4. Loopbaansturing: wat ga ik doen om de volgende stap te zetten?
5. Netwerken: wie kan me helpen?

Goed LOB ondersteunt de leerling om met de talenten, kwaliteiten en de onderwijsbehoeften die hij of zij heeft stappen te zetten om een toekomst uit te stippelen die daarbij past. Snuffelstages, beroepsoriëntatiedagen en LOB-lessen zijn vaak niet voldoende. Gebleken is dat veel leerlingen geen samenhang zien tussen deze activiteiten. De keuzes die leerlingen daarin kunnen maken en de ondersteuning die zij daarbij nodig hebben zouden een integraal onderdeel moeten zijn in het ontwikkelperspectief. Basisactiviteiten voor LOB die voor alle leerlingen uitgezet worden, dienen juist voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte ondersteund te worden door begeleiders (zowel op school als in de praktijksituaties). Het gaat er bij LOB immers om een leerling een toekomstperspectief te geven en hen daarop te leren handelen om de juiste keuzes voor vervolgonderwijs en/of werk te kunnen maken.

Naast de mentor, die de eerste begeleider is in alle opzichten, spelen de decaan en zorg coördinator voor leerlingen met ondersteuningsbehoefte een grote rol. De mentor bespreekt in eerste instantie de ervaringen van de leerling in bijvoorbeeld stages en andere loopbaangerichte activiteiten. De decaan is er om met de leerling te bekijken welke mogelijkheden er zijn in het vervolgonderwijs op het niveau waarop de leerling kan doorstromen. De ondersteuningscoördinator is er om i.o.m. de mentor de leerling te begeleiden in zijn persoonlijke ontwikkeling en de verbinding te maken met de ondersteuningsbehoeften en de kwaliteiten en motieven van de leerling in keuzes voor vervolgonderwijs. Ook het contact dat ondersteuningscoördinator en de mentor hebben met ouders in dit keuzeprocess is voor deze groep van cruciaal belang. LOB is daarmee een integraal onderdeel van Passend Onderwijs (en OPP) waarbij enerzijds aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van de leerling wordt tegemoet gekomen en anderzijds de mogelijkheden en perspectieven op een succesvolle studie- en beroepskeuze onderdeel zijn van het totale begeleidingsproces.

Om de ambitieuze doelen waar te maken wordt het perspectief (uitstroom) vertaald naar een passend onderwijsaanbod. Het onderwijsprogramma wordt vastgesteld op basis van de:

- gewenste leeropbrengsten;
- wensen en verwachtingen van de betrokkenen
- kenmerken en onderwijsbehoeften van de schoolpopulatie (specifiek voor een leerroute op deze school).

Vanuit het meerjarige perspectief wat betreft de uitstroom en het onderwijsprogramma kan de concrete vertaling gemaakt worden naar het OPP van de leerling.

Hierin wordt jaarlijks beschreven wat ervoor nodig is om het perspectief van de leerling in de context van deze school te realiseren.

Voor meer informatie over LOB kunt u terecht op: <http://www.lob-vo.nl/>

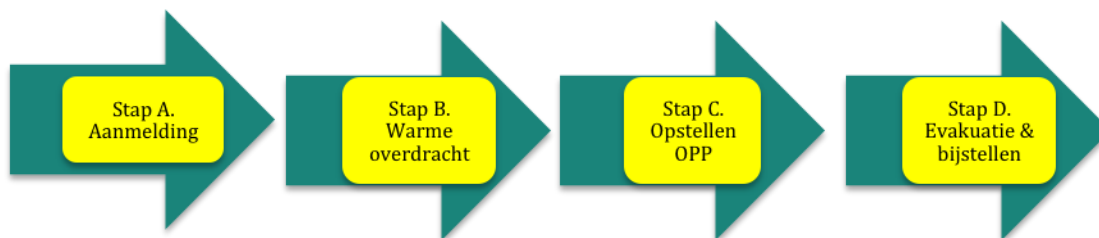
IVO model (indicatiestelling vanuit onderwijsbehoeften).

Bij het beschrijven van het aanvullende handelen dat nodig is om het perspectief van de leerling te realiseren kan gebruik worden gemaakt van het IVO model.

In dit model wordt middels een vijftal velden aangegeven welke ondersteuning ingezet kan worden bij het realiseren van het perspectief .

IVO	Leerling	Docent	Schoolteam	Ouders
Aandacht en tijd				
Specifieke deskundigheid				
Methoden en materialen				
Inrichting schoolgebouw				
Samenwerking ketenpartners				

Stap D: Evaluatie en bijstellen

Stap D <i>Evaluëren en bijstellen</i>	Het OPP wordt minimaal eenmaal per jaar geëvalueerd en waar nodig bijgesteld op basis van de beschikbare ervarings- en opbrengstgegevens. Een nieuw opgesteld OPP wordt met ouders en de leerling besproken. Er wordt verslag uitgebracht van de evaluatie en bijstelling aan het bevoegd gezag van de school.
---	--

Het OPP speelt voor scholen een centrale rol in het cyclische proces van planmatig handelen bij het onderwijs. Gedurende het onderwijsleerproces wordt de geplande ontwikkeling van de leerling in het voortgezet (speciaal)onderwijs volgt nauwkeurig gevolgd.

Ten minste jaarlijks evalueert de school met de ouders het OPP. Het evalueren van het OPP is bedoeld om onder andere de intuïtie te objectiveren door de resultaten en belemmerende en stimulerende factoren van de leerling nog eens goed te bekijken. Op basis van deze voortdurende evaluatie treft de school, indien nodig, extra maatregelen om de leerling op de koers richting uitstroombestemming te houden.

Door gebruik te maken van de mogelijkheid om het OPP bij te stellen, kan de school rekening houden met het feit dat leerlingen door omstandigheden een andere ontwikkeling kunnen doormaken dan zij aan het begin van de schoolperiode had verwacht.

Bijstelling van het OPP kan aan de orde zijn wanneer het op een eerder moment nog een lastige afweging was om de uitstroombestemming vast te stellen. Het kan zijn dat het OPP tussentijds moet worden bijgesteld, omdat de doelen te laag of te hoog zijn ingeschat. Ook kan er aanleiding zijn om het OPP van een nieuwe leerling van wie de school nog maar beperkte gegevens heeft wat ruimer te definiëren.

Scholen hebben de ruimte om de uitstroombestemming in het OPP in de loop van de schoolperiode van de leerling verder te verfijnen. Naarmate de schoolloopbaan vordert en er op basis van de voor leerlingen verplichte voortgangsregistratie meer gegevens beschikbaar komen over de ontwikkeling van de leerling, zal de keuze voor een uitstroombestemming en de afweging daarbij eenduidiger zijn.

Stap E: Warme overdracht

Stap E **Warme overdracht**

Voor alle leerlingen die uitstromen naar een andere v(s)o school of het mbo is het opstellen van een onderwijskundig rapport (OWR) door de aanleverende v(s)o school verplicht. De school neemt het OPP van leerlingen op in het OWR of voegt dit bij. Het totale OWR vormt het schooladvies aan het vervolgonderwijs.

Relevante gegevens voor de school zijn:

- Het perspectief (uitstroom) waar de school samen met ouders naar toewerkte op alle leer- en ontwikkelgebieden.
- De onderbouwing van het perspectief door de gesignaleerde en beschreven belemmerende en stimulerende factoren die van invloed waren op het onderwijsproces.
- Het onderwijsprogramma dat is gevolgd en de afwijkingen die hierbij zijn aangebracht in het onderwijsprogramma
- Het handelen dat is ingezet en effectief gebleken (leerling, team, ouders)
- De (keten)partners die zijn ingezet zijn om de bijbehorende onderwijsdoelen en in sommige gevallen aanvullend de opgroei- en opvoeddoelen te behalen.